

ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

RAPPORT 2015:45

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 1

Vista skogshöjd

Stockholms län, Södermanland, Huddinge kommun,
Huddinge socken, Vistaberg 3:75-1, 3:75-2, 3:62, 3:377,
3:64, 3:348, 3:61, 1:5, 1:2, 1:3-1 och 1:3-2

Wivianne Bondesson

ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

RAPPORT 2015:45

ARKEOLOGISK UTREDNING, ETAPP 1

Vista skogshöjd

Stockholms län, Södermanland, Huddinge kommun,
Huddinge socken, Vistaberg 3:75–1, 3:75–2, 3:62, 3:377,
3:64, 3:348, 3:61, 1:5, 1:2, 1:3–1 och 1:3–2

Dnr 5.1.1-00451-2015

Wivianne Bondesson

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN

STATENS HISTORISKA MUSEER
Arkeologiska uppdragsverksamheten

Kontoret i Hägersten:
Instrumentvägen 19
126 53 HÄGERSTEN
Fax: 010-480 80 94
Tel.: 010-480 80 00

Kontoret i Uppsala:
Hållnäsgratan 11
752 28 UPPSALA
Fax: 010-480 80 47
Tel.: 010-480 80 00

www.arkeologiuiv.se
e-post: fornamn.efternamn@shmm.se
www.shmm.se

© 2015 STATENS HISTORISKA MUSEER
Arkeologiska uppdragsverksamheten
Rapport 2015:45

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2013. Medgivande I 2012/0744.
Kartor är godkända från sekretessynpunkt för spridning.

Bildredigering och layout Åsa Östlund
Omslag Husgrunden, objekt 10. Foto: Wivianne Bondesson.
Tryck/utskrift Arkitektkopia AB, 2015

Innehåll

Inledning	5
Antikvarisk bakgrund	5
Arkeologisk potential inför utredningen	5
Målsättning	7
Metod	7
Resultat	7
Fornlämning	7
Övriga kulturhistoriska lämningar	7
Utredningsobjekt	9
Referenser	9
Kartor	9
Administrativa uppgifter	10
Bilaga. Objekttabell	11

Figurer

1. Läget för utredningen markerat med blå ring på utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.....	4
2. Utredningsområdet med resultat markerat på utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:4 000.....	6
3. Utredningsområdet med samtliga objekt markerade på utsnitt ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:4 000.....	8

Figur 1. Läget för utredningen markerat med blå ring på utdrag ur Terrängkartan, blad 606 Södra Stockholm. Skala 1:50 000.

Inledning

På uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län har Statens historiska museer, Arkeologiska uppdragsverksamheten, (tidigare 2015 Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamhet, UV Mitt) genomfört en arkeologisk utredning, etapp 1, inom fastigheten Vistaberg 3:75-1, 3:75-2, 3:62, 3:377, 3:64, 3:348, 3:61, 1:5, 1:2, 1:3-1 och 1:3-2. Utredningen ska fungera som planeringsunderlag för byggnation av 300–400 bostäder. Uppdragsgivare var Huddinge kommun.

Utredningsområdet är cirka 28 ha, d.v.s. 0,28 km² stort. Topografin utgörs till största delen av söderslutningen av ett större berg samt ett mindre berg och dalgången däremellan. Jordarterna mellan berg och hällar utgörs av sandig morän med ett litet parti postglacial lera i dalgångens botten. Vegetationen består övervägande av gles uppvuxen blandskog med undervegetation av ris. En mindre yta är avverkad med utsparade fröträd.

Området är beläget mellan 30 och 70 m ö.h.

Antikvarisk bakgrund

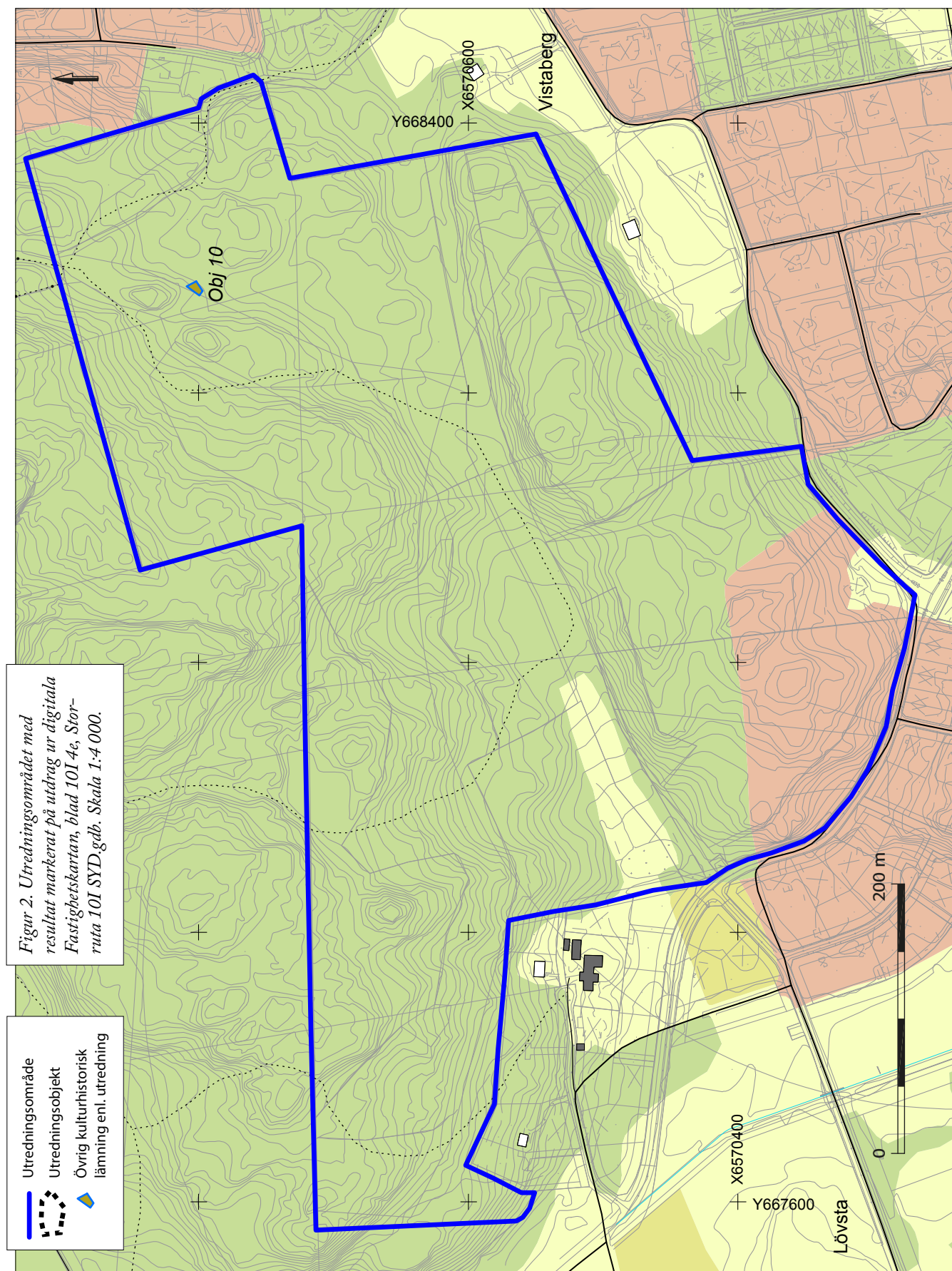
Utredningsområdet förstagångsinventerades år 1951 och reviderades år 1981. Därefter har flera arkeologiska utredningar och undersökningar företagits i närområdet (Grön 2008, Grön 2004, Evanni 2010).

Inom utredningsområdet fanns inga sedan tidigare kända fornlämningar eller andra kulturhistoriska lämningar registrerade i Fornminnesregistret (FMIS) vid Riksantikvarieämbetet. Cirka 200 meter nordöst om området finns en registrerad grav (Huddinge 161:1), beskriven i FMIS som en ursprungligen rund stensättning med lätt övertorvad fyllning. I dalgången söder om utredningsområdet är ett flertal fornlämningar bl.a. gravar och gravfält.

I närområdet är flera fyndplatser registrerade i SHM:s lösfyndsregister, dock finns inget fynd registrerat på de aktuella ägorna eller som kan knytas direkt till utredningsområdet. Registrerat under beteckningarna Glömsta, Fullersta, Vista och Flemingsberg döljer sig fynd som grovt kan kategoriseras som gravfynd från järnåldern, företrädesvis funna för länge sen samt slagen kvarts från stenåldersboplatser funna i modern tid (bl.a. Inv. nr 4668, 5139, 19988, 23854, 24520, 26862, 27040, 33596, 33597, 33888, 34084, 34598, 34688, 34868).

Arkeologisk potential inför utredningen

Utredningsområdets arkeologiska potential utgjordes framför allt av möjligheten att hitta boplatser från den befolkning som fanns i området under jägarstenåldern och framåt. För cirka 7000 år sedan var de högre delarna av området belägna på en långsmal ö som i norr har flera lite större öar och i söder och öster exponerar ut mot en större fjärd med några mindre öar i

blickfånget. Ön ligger i ett rikt skärgårdslandskap med goda förutsättningar baserade på marin fångst.

För 6000 år sedan utgör Vista Skogshöjd en del av en betydligt större ö och ligger då vid en större vik med flera mindre öar i. Då har här blivit en innerskärgård vilket säkert förändrat näringsfånget något.

För 5000 år sedan gränsar området till en sjö i väster som sannolikt har förbindelse med havet. Näringsfånget har då varit mer inriktat mot insjöfiske.

Merparten av området saknar helt förutsättningar för odling och har därför mer fungerat som ett utmarksområde för jakt och annat utmarksbruk under de efterföljande årtusendena.

Målsättning

Den övergripande målsättningen vid en särskild arkeologisk utredning är att lokalisera och fastställa fornlämningar. Vid inventering av fornlämningar noteras ovan mark synliga lämningar samt gynnsamma lägen för boplatser. Status för eventuella boplatslägen fastställs genom utredningsgrävningar i en etapp 2. På ett vidare plan syftar utredningen till att underlätta planprocessen så att man kan undvika, alternativt minimera ingreppen i fornlämningarna. Följande mer specifika målsättningar för det aktuella området kunde urskiljas:

- Identifiera stenåldersboplatser, framför allt från äldre stenålder.
- Inventeringen ska också redovisa för utmarksområden typiska lämningar såsom torp, kolmilor och tjärdalar.

Metod

- Arbetet inleddes med en kort genomgång av bakgrundsmaterial som FMIS, SHM:s lösfyndsregister, excerpter, digitala historiska kartor och geologiska kartan.
- Inventering i fält varvid nya och möjliga fornlämningar identifierades. Dessa har beskrivits kortfattat enligt RAÄ:s praxis och mätts in med DGPS.
- Sammanställning och analys av resultaten presenteras i denna rapport.

Resultat

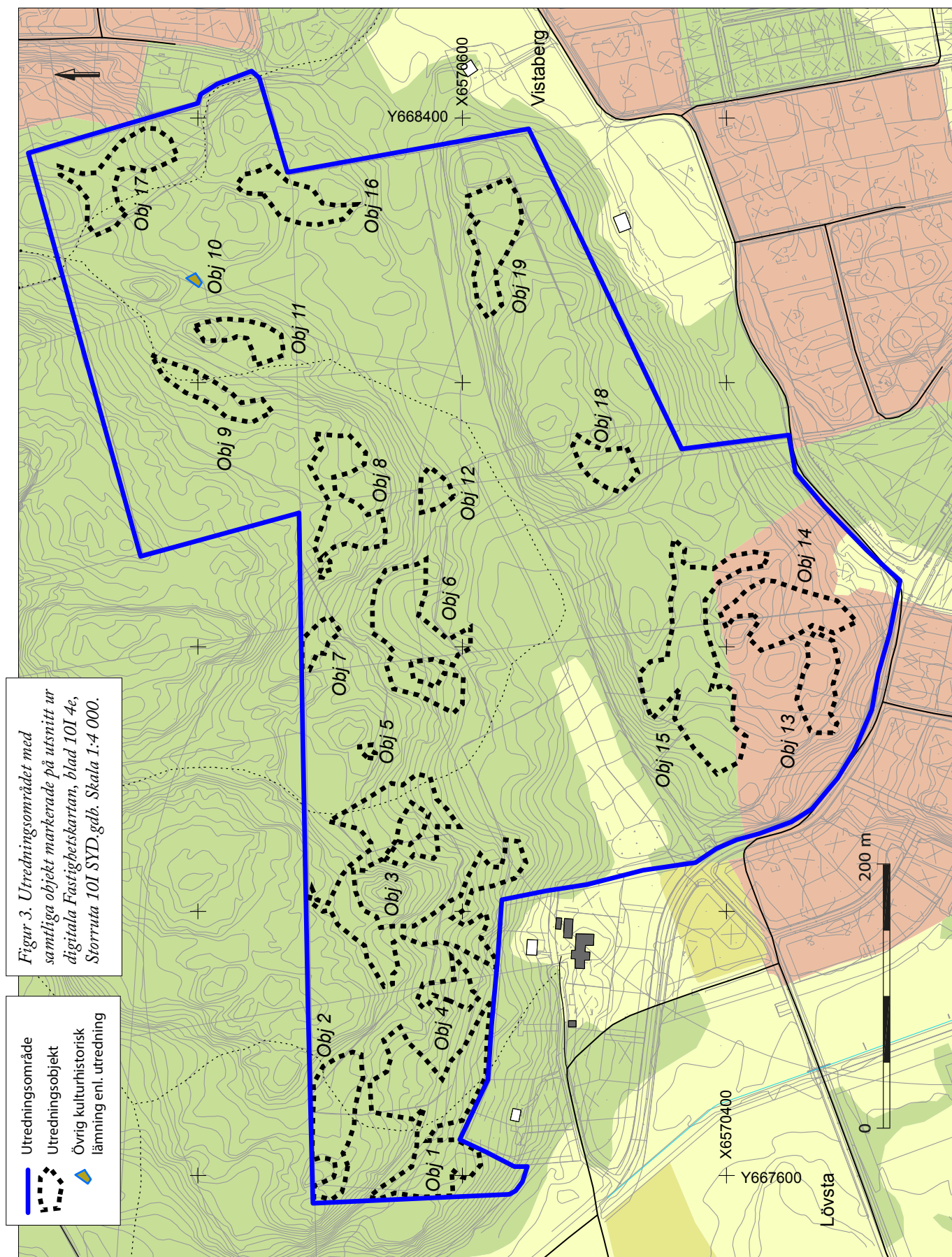
Vid utredningen registrerades en övrig kulturhistorisk lämning, i detta fall en husgrund från historisk tid. Vidare registrerades 18 utredningsobjekt vars status fastställs vid eventuell etapp 2, utredningsgrävning.

Fornlämning

Inga nya fornlämningar påträffades inom området.

Övriga kulturhistoriska lämningar

Den övriga kulturhistoriska lämningen som registrerades utgjordes av en husgrund från historisk tid (objekt 10). Lämningen härrör från ett bostadshus och är tydligt sentida med bl.a. murbruk i stenfoten, cement i

trappstenen och rester efter järnspis och sentida skräp. De saknas helt på äldre kartor som Häradskartan från år 1901 men förekommer däremot på ekonomiska kartan från år 1951. Huset har dock ingen avstyckad tomt på denna karta varför det inte helt kan uteslutas att det rör sig om en lägenhetsbebyggelse. Sådana anlades fram tills att möjligheten avskaffades i och med Arrendelagstiftningen från år 1943 där dagsverke förbjöds som ersättning för bruksrätt av jord (Hållans Stenholm 2014).

Utredningsobjekt

Arton utredningsobjekt, (objekt 1–9 samt 11–19), utgörs av förmodade boplatslägen som valts ut utifrån sina goda topografiska förutsättningar sett ur ett stenåldersperspektiv med inriktning på marin fångst. De återfinns i olika lägen i terrängen. Elva av dem ligger i någon form av sydsluttning, några i pass och enstaka på krön eller udde. De större lägena utgörs egentligen av flera mindre lägen som övergår i varandra t.ex. från en udde, in i en gip och upp på en avsats. Platserna är oftast belägna i sluttningar ner mot en tänkt strandlinje. Denna varierar mellan 40 och 55 meter över dagens havsyta. Inget läge sträcker sig över 60 meter över dagens havsyta. Nio av lägena ligger vid en strandlinje 50 meter över havet och på nivåerna 40, 45 och 55 fördelar sig tre vardera, vilket ger dem en datering till för ungefärligen mellan 5500 och 7500 år sedan.

Deras status, d.v.s. om det handlar om stenåldersboplatser eller inte, bedöms efter etapp 2, utredningsgrävning. Beslut om detta fattas av länsstyrelsen.

Referenser

- Evanni, L. 2010. Gravarna i Vistaberg. Arkeologisk förundersökning och undersökning. Riksantikvarieämbetet. UV Mitt, rapport 2010:11. Stockholm.
- Grön, C. 2004. Vistaberg. Arkeologisk utredning. Riksantikvarieämbetet. UV Mitt Rapport 2004:24. Stockholm.
- Grön, C. 2008. Backenområdet. Arkeologisk utredning. Riksantikvarieämbetet. UV Mitt Rapport 2008:10. Stockholm.
- Hållans Stenholm, A. 2014. Tidigmodern och modern tid i Uppsala län – uppdragsarkeologisk kunskapsöversikt 2014. Länsstyrelsens meddelandeserie 2014: 11. Kulturmiljöenheten. Länsstyrelsen Uppsala.
- Jakobsson, M. 1997. Arkeologisk förstudie till Översiktsplan 97. Riksantikvarieämbetet. UV Stockholm, rapport 1997:37. Stockholm.

Kartor

rak= Rikets allmänna kartverks arkiv
lm= Lantmäterimyndigheternas arkiv
lms= Lantmäteristyrelsens arkiv

Ek karta 1951 J133-10i3e53 Flemingsberg. rak
Ek karta 1951 J133-10i4e53 Huddinge. rak
Flemingsberg, bestämning, år 1736, A41-4:1, lms

Flemingsberg, skattläggning år 1714, 01-hud-11.lm
Flemingsberg, ägomätning, år 1842, A41-4:2. lms
Fullersta, geometrisk avmätning år 1704, A41-5:1. lms
Fullersta, areal avmätning, år 1730, 01-hud-8. lm
Fullersta, areal avmätning, år 1856, 01-hud-72. lm
Fullersta, geometrisk avfattning, år 1636, A41-5-c7:95-96. lms
Fullersta, rågångsåtgärd, år 1814, 01-hud-33. lm
Fullersta, vattenåtgärd, år 1845, 01-hud-58. lm
Glömsta, geometrisk avfattning, år 1636, A41-7-c7:117-118. lms
Glömsta, övrigt, år 1860, 01-hud-68. lm
Häradskarta, år 1901, J112-75-24. rak
Kjästa, arealavmätning, år 1709, 01-hud-9. lm
Kjästa, geometrisk avmätning, år 1709, A41-13:1. lms
Kjästa, rågångsåtgärd, år 1802, 01-hud-22. lm
Kjästa, rågångsåtgärd, år 1805, 01-hud-24. lm
Kjästa, övrigt, år 1839, 01-hud-52. lm
Kjästa, övrigt, år 1843, 01-hud-55. lm
Vistaberg, arealavmätning, år 1701, 01-hud-2. lm
Vistaberg, arealavmätning, år 1848, 01-hud-59. lm
Vistaberg, geometrisk avfattning, år 1636, A41-30-c7:98. lms
Vistaberg, geometrisk avfattning, C9-65.lms

Administrativa uppgifter

SHMM:s dnr: 5.1.1-00451-2015.
Länsstyrelsens dnr: 43112-3162-2015.
SHMM:s projektnr: A13085.
Intrasisprojekt: SHMM2015:016.
Undersökningstid: 8 och 10 april 2015.
Projektgrupp: Projektledare Wivianne Bondesson och
systemförvaltare Anders Biwall.
Underkonsulter: –
Exploateringsyta: 28 ha, 0,28 km².
Undersökt yta: –.
Läge: Fastighetskartan, blad 10I 4e, Storruta 10I SYD,
E 667 133 N 65 69 540.
Koordinatsystem: Sweref 99 TM.
Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn: E 667 133
N 65 69 540.
Höjdsystem: –.
Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska
arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: Dokumentationshandlingarna lagras
tillsammans med Intrasis-databasen.
Fynd: Inga fynd påträffades.

Bilaga. Objekttabell

Objekt nr	Beskrivning	Statusförslag	Kommentar
1	Boplatsläge, ca 160x75 m stort (Ö-V), beläget i flackt kuperad S-sluttning samt i ett pass mellan berg och bergsknalle i V. Ställvis mindre bergsknallar och block. Fint däremellan. Sandig/moig morän. Gles blandskog med flera fallna träd. Omedelbart N om tomtmark. Småkuperad S-sluttning. Skogsmark, blandskog. 45–50 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
2	Boplatsläge, ca 110x35 m stort (Ö-V), beläget i flack S-sluttning samt i 3 pass mellan lägre bergsknallar i ett större pass. Ställvis berg och block men fina ytor med sandig moig morän emellan. Bevuxet med gles, övervägande barrskog. Pass mellan berg. Skogsmark, blandskog. 50–55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
3	Boplatslägen. Inom en sammanhängande ca 300x10–60 m stor yta (Ö-V) är flera fina lägen som övergår i varandra, belägna i flacka S-sluttningar, gipar och pass. Ställvis hållar, stenar och block med fina ytor av sandig moig morän emellan. Bevuxet med gles blandskog. Gipar, pass och S-sluttning. Skogsmark, blandskog. 45–55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
4	Boplatsläge, ca 45x25 m stort (N-S), beläget i S-sluttande gip omgivet av bergiga/blockiga ytor. Ansluter i S till obj. 1, boplatsläge. Sandig/moig morän. Bevuxet med uppvuxen blandskog. Några fallna träd. S-sluttande gip. Skogsmark, blandskog. 50–55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
5	Boplatsläge, ca 14x5 m stort (NÖ-SV), beläget på flackt S-sluttande avsats omgiven av bergsknallar på 3 sidor. Mycket skyddat litet läge. Sandig/moig morän, jämnt men med mycket sten under. Bevuxet med uppvuxen blandskog. Plan avsats i S-sluttning. Skogsmark, blandskog. 50–55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
6	Boplatsläge, ca 120x45 m stort (Ö-V), beläget i S-sluttning ner mot f.d. vik samt i angränsande gip. I S vidtar sank mark. Avgränsas av täkt i N. Sandig moig morän. Bevuxet med uppvuxen blandskog. S-sluttning samt gip. Skogsmark, blandskog. 50–55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
7	Boplatsläge, ca 45x15 m stort (SÖ-NV), beläget i flackt SÖ sluttande gip omgiven av berg. Täkt i S. Läget fortsätter mot NV utanför området. Sandig moig morän. Bevuxet med uppvuxen blandskog. SÖ sluttande gip. Skogsmark, blandskog. 50–55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
8	Boplatsläge, ca 100x35 m stort (Ö V), beläget i flackt S-sluttande gipar i S sluttning med hållar och bergsknallar emellan. Sandig morän med spridda stenar och block. Bevuxet med uppvuxen gles blandskog. Gipar i S sluttning. Skogsmark, blandskog. 55–60 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
9	Boplatsläge, ca 100x15 m stort (NNÖ-SSV), beläget på flack avsats i Ö sluttning ner mot pass mellan berg. Ställvis mycket stenigt, Sandig morän mellan stenen. Bevuxet med uppvuxen blandskog. Avsats i pass. Skogsmark, blandskog. 55–60 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
10	Husgrund, historisk tid, bestående av 1 husgrund, ca 9x7 m stor (NÖ-SV), med ställvis synlig stenfoot 0,1–0,5 m hög. Oklar begränsning i SV. Murbruk. Spismursröse ca 1 m i diameter och 0,4 m högt av sten och tegel. Trappsten i cement. Bevuxen med ett flertal unga granar. Flack SÖ-sluttning. Skogsmark, f.d. tomt, gles blandskog med öppen gräsbeväxt yta S om grunden. 55 m ö.h.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Utsatt på Ekonomiska kartan från år 1951. Saknas på H äradskartan från år 1901.
11	Boplatsläge, ca 70x20 m stort (N-S), beläget på ett plant krön av bergsknalle, på f.d. ö. Sandig moig morän med hållar och block emellan. Fin liten "hamn" i V. Bevuxet med uppvuxen blandskog. Plant krön. Skogsmark, gles blandskog. 55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
12	Boplatsläge, ca 30x25 m stort (Ö-V), beläget på plant S-sluttande udde ner mot f.d. vik/sund. Sandig moig morän med spridda stenar och block. Gles uppvuxen blandskog. Flackt S sluttande udde. Skogsmark, blandskog. 45–50 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
13	Boplatsläge, ca 75x25 m stort (Ö V), beläget på delvis urschaktad avsats i olika nivåer. Tidigare tomt med trädgårdsbyggnationer. Sandig moig morän med hållar, stenar och block. Avsats i S-sluttning. Skogsmark/tomt, blandskog. 40–45 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
14	Boplatsläge, ca 105x40 m stort (N-S), beläget på avsats i S sluttning som i N övergår i 2 pass. Mellan dessa är kvartsåder med kvarts i rotvälta. Sandig moig morän med hållar, stenar och block. Bevuxet med blandskog. Omedelbart N om tomt. Avsats i S-sluttning. Skogsmark blandskog. 40–50 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
15	Boplatsläge, ca 160x50 m stort (Ö-V) beläget i flackt V-sluttande dalgång med förgreningar. I dessa är sandig moig morän med hållar och stenar, i centrala dalgången är silt/lera och ställvis sankt. Bevuxet med uppvuxen blandskog. Dalgång med förgreningar. Skogsmark, blandskog. 40–45 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
16	Boplatsläge, ca 90x30 m stort (N-S), beläget dels i pass mellan bergsknallar dels på anslutande f.d. udde. Sandig moig morän med spridda stenar och block. Pass samt udde. Skogsmark, blandskog. 50 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	

Objekt nr	Beskrivning	Statusförslag	Kommentar
17	Boplatsläge ca 90×30 m stort (NNV-SSÖ), beläget i S sluttande gip, som i NNV övergår i sankmark. Relativt jämnt och fint. Sandig moig morän med spridda stenar och block. Bevuxet med uppvuxen blandskog. S-sluttande gip. Skogsmark, blandskog. 50 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
18	Boplatsläge, ca 50×35 m stort (NV-SÖ), beläget på avsats i SV-sluttning in-vid pass. Jämnt och fint med spridda stenar och block. Sandig moig morän. Bevuxet med uppvuxen blandskog. Avsats i SV sluttning. Skogsmark, blandskog. 50–55 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	
19	Boplatsläge, ca 105×30 m stort (NV-SÖ), beläget i pass mellan bergsknallar samt på avsats i N sluttning ner mot f.d. sund. Sandig moig morän med spridda stenar och block, ställvis sankt och bergigt. Bevuxet med uppvuxen blandskog. Pass och avsats i N sluttning. Skogsmark, blandskog. 50 m ö.h.	Utredningsobjekt. Utredningsgrävning	

Visat skogshöjd

På uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län har Statens historiska museer, Arkeologiska uppdragsverksamheten, genomfört en arkeologisk utredning, etapp 1, inom fastigheten Vistaberg. Vid utredningen registrerades en övrig kulturhistorisk lämning, i form av en husgrund från historisk tid. Vidare registrerades 18 utredningsobjekt, i detta fall boplatslägen d.v.s. platser utan synliga lämningar ovan mark men där terrängläget indikerar att det kan finnas boplatslämningar under markytan. Utredningsobjektens status fastställs vid eventuell etapp 2, utredningsgrävning.

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN